



## خواب شیرین

### توضیحات درس

دوران سی و چهار ساله امامت امام صادق علیه السلام، عصر شکوفایی معارف اهل بیت علیهم السلام بود. آن حضرت در این دوران، از درگیری میان بنی امیه و بنی عباس و اشتغال آنها به این امر استفاده کرده و با توجه به نیاز شدید جامعه آن زمان و آماده بودن زمینه اجتماعی، با ایجاد یک حوزه وسیع علمی و دینی، به تربیت شاگردان بسیاری در زمینه‌های مختلف علمی و مذهبی پرداختند. عده‌ای شاگردان معروف ایشان را تا چهار هزار نفر و مجموع آنها را تا ۱۲ هزار نفر هم نوشته‌اند. به این ترتیب، آن حضرت با شرکت در مناظرات و مباحثات علمی و مذهبی علاوه بر آشکار ساختن چهره راستین اسلام و فقه آل محمد، شبهات دروغ‌سازان و نیرنگ‌بازان اموی و عباسی را نیز پاسخ می‌گفت و توطئه‌های آنان را باطل می‌کرد.

اگر چه معرفت و شناخت تمام جنبه‌های شخصیتی امام صادق علیه السلام برای ما انسان‌های عادی غیر ممکن است، اما در درس «خواب شیرین» تلاش شده در حد امکان دانش‌آموزان با شخصیت ارزشمند آن حضرت آشنا شده و ضمن احساس علاقه و ادای احترام به امام صادق علیه السلام برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان تلاش نمایند.

**نکته:** پیشنهاد می‌شود با توجه به پیمانه‌ای بودن آموزش درس هدیه‌های آسمان، در صورت امکان این درس در زمان ولادت یا شهادت امام صادق علیه السلام یا با توجه به مناسبت‌های مرتبط با آن امام همام تدریس شود.

### اهداف درس

- ۱- آشنایی با امام صادق علیه السلام به عنوان امام ششم شیعیان
- ۲- احساس علاقه به امام صادق علیه السلام و اعمال و رفتار ایشان
- ۳- تلاش برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام صادق علیه السلام
- ۴- آشنایی با پیام قرآنی.

### مفاهیم کلیدی

امام صادق علیه السلام



توصیه‌هایی برای شروع مناسب تدریس :

- ۱- این درس می‌تواند در قالب یک قصه برای دانش‌آموزان بیان شود. (با توجه به آنچه در کلیات آورده شده است)
- ۲- همچنین این درس می‌تواند در قالب فعالیت نمایشی ارائه شود.
- ۳- یکی از بهترین شیوه‌ها برای شروعی مناسب، ایجاد سؤال در ذهن دانش‌آموزان است. (با توجه به آنچه در کلیات آورده شده است.)

به طور مثال : گذشت یعنی نادیده گرفتن اشتباه‌های دیگران و بخشیدن آنها.

امام رضا (ع) می‌فرماید : زیباترین زیبایی‌ها، گذشت در هنگام خشم است.

بیشتر مردم هم می‌گویند گذشت شیرین است.

آیا به نظر تو هم گذشت شیرین است، چرا؟

فکر می‌کنی چند بار باید گذشت کرد؟ چرا؟

آیا گذشت بهتر است یا تلافی کردن؟ چرا؟

- ۴- استفاده از عنوان درس با کلمه خواب شیرین - خواب تلخ - دو تصویر یکی از فردی که در خواب حالت لبخند دارد و یکی که حالت اخم دارد سؤال : خواب شیرین یا خواب تلخ چه نوع خوابی است؟ به نظر شما هر کدام از این افراد چه نوع خوابی می‌بینند؟ آیا شما تا به حال پیش آمده که خواب شیرین یا تلخ و... دیده باشید؟ آن را برای دوستان خود بازگو کنید.

## فعالیت‌های درس

➤ **گفت‌وگو کنیم :** این فعالیت به عنوان تحلیلی بر متن درس و با مشارکت کامل دانش‌آموزان طراحی شده است که دانش‌آموزان در گروه‌های خود، درباره موضوع آن گفت‌وگو می‌کنند. هدف، توجه دانش‌آموزان به اخلاق خوب امام نسبت به شخص است که رد پای آن در درس قابل مشاهده است. امام نه تنها او را تنبیه نمود، بلکه با مهربانی و گذشت او را باد می‌زد تا نور خورشید او را اذیت نکند.

➤ **فکر می‌کنم :** دانش‌آموزان با فکر روی این جمله، برای تکمیل آن می‌توانند به مواردی از قبیل یاری امام برای اداره زندگی‌اش، نجات او از بیکاری و... اشاره کنند.

➤ **کامل کنید :** برای آموزش این فعالیت، پیشنهاد می‌گردد دانش‌آموزان در گروه‌های چند نفره ضمن توجه به مضمون حدیث، درباره پرسش مطرح شده به گفت‌وگو بپردازند. انتظار می‌رود دانش‌آموزان با توجه به حدیث ذکر شده به ارتباط اوصافی مثل وفای به عهد (خوش قولی) و مهربانی با نیازمندان اشاره کنند. انجام درست این فعالیت، ضمن ایجاد زمینه آشنایی بیشتر با احادیث معصومین، نشانگر درک اهداف حیطة شناختی درس می‌باشد و باعث می‌شود آموخته‌های دانش‌آموزان در ذهن آنها تثبیت گردد.

➤ **بیندیشیم :** پس از خواندن پیام قرآنی به شیوه‌ای که در دروس قبل گذشت، دانش‌آموزان در گروه‌های چند نفره با توجه به مضمون آیه، درباره پرسش مطرح شده به گفت‌وگو می‌پردازند. انتظار می‌رود دانش‌آموزان ضمن یادآوری اوصاف و ویژگی‌های امام صادق علیه السلام، به این نتیجه برسند که امام صادق علیه السلام با اینکه می‌توانستند این شخص را به دلیل عدم انجام درخواستشان

مجازات کنند، ولی از خطای ایشان درگذشتند.

➤ دوست دارم: در این فعالیت دانش آموزان مطالبی را که در درس راجع به امام صادق علیه السلام و ویژگی های اخلاقی ایشان آموخته اند با زندگی روزمره خود تطبیق می دهند. آنها در این فعالیت با درس گرفتن از امام صادق علیه السلام، رفتار خود نسبت به نیازمندان، کوچک تر از خود و دوستان شان را اظهار می دارند. آنها از امام صادق می آموزند که همواره باید برای رفع مشکلات دیگران کوشش نمود و در حدّ توان به آنها یاری رساند.

➤ بگرد و پیدا کن: این فعالیت برای تثبیت مفهوم درس در ذهن دانش آموزان طراحی شده است. دانش آموزان با تکمیل مطالب با استفاده از بخش بدانیم با امام صادق علیه السلام بیشتر آشنا می شوند.

➤ ببین و بگو: این بخش با انجام یک فعالیت عینی و ملموس و استفاده از شیوه تصویرخوانی، موجب تثبیت مفاهیم درس و تعمیق یادگیری می شود. دانش آموزان با توجه به تصویر که به یکی از دروس سال گذشته به نام «بهترین دوست» اشاره می کند و با ذکر ویژگی مشترک این دو درس که بیانگر نمونه ای از رفتار کریمانه و مهربانی و ادب، نسبت به خطاکاران است و ذکر این مطلب که ما با رفتار خوب خود، می توانیم هم آنان را متوجه اشتباه شان کنیم و هم آنها را به بهترین دوستان خود تبدیل سازیم، به سؤال پاسخ می دهند. این فعالیت به دانش آموزان فرصت می دهد تا آنچه را در رابطه با رفتار امامان آموخته اند، مرور کنند.

➤ اجرای نمایش: محتوای برخی دروس به گونه ای است که می توان آن را به صورت نمایش در کلاس اجرا نمود. جهت جذاب سازی کلاس، همکاران می توانند امکانات لازم برای نمایش را در کلاس تدارک نمایند. این بخش با قرار دادن دانش آموزان در موقعیتی فرضی، فرصتی برای تمرین عملی مفاهیم درس فراهم می کند.

➤ با خانواده: این فعالیت با توجه به تأثیر غیر قابل انکار خانواده در تثبیت هویت دینی آموخته شده، طراحی گردیده است. انتظار می رود دانش آموزان با توجه به آموخته های خود در درس قبل، به چهار امام مدفون در قبرستان بقیع اشاره نمایند: امام حسن مجتبی علیه السلام، امام سجاد علیه السلام، امام باقر علیه السلام، امام صادق علیه السلام.

## جدول ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد	
امامت ، قرآن کریم	<ul style="list-style-type: none"> <li>- آشنایی با امام صادق (ع) به عنوان امام چهارم شیعیان</li> <li>- ابراز علاقه و تلاش برای الگوگرفتن از امام صادق (ع)</li> <li>- آشنایی با پیام قرآنی</li> </ul>	۱۷	<ul style="list-style-type: none"> <li>- بیان ویژگی‌های امام صادق (ع) به عنوان امام چهارم شیعیان</li> <li>- ابراز علاقه و تلاش برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام صادق (ع)</li> <li>- درک مفهوم پیام قرآنی</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- نمونه‌های متنوعی از ویژگی‌های امام صادق (ع) را ذکر می‌کند</li> <li>- ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام صادق (ع)، برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان تلاش می‌کند</li> <li>- پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم درباره آن توضیح می‌دهد</li> </ul>	خیلی خوب
			<ul style="list-style-type: none"> <li>- چند نمونه از ویژگی‌های امام صادق (ع) را ذکر می‌کند</li> <li>- ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام صادق (ع)، برای الگوگرفتن از زندگی و رفتار ایشان تلاش می‌کند</li> <li>- پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند</li> </ul>	خوب	
			<ul style="list-style-type: none"> <li>- چند نمونه از ویژگی‌های امام صادق (ع) را ذکر می‌کند</li> <li>- ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام صادق (ع)، برای الگوگرفتن از زندگی و رفتار ایشان تلاش می‌کند</li> <li>- پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند</li> </ul>	قابل قبول	
	<ul style="list-style-type: none"> <li>- با کمک آموزگار چند نمونه از ویژگی‌های امام صادق (ع) را ذکر می‌کند</li> <li>- با کمک آموزگار ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام صادق (ع)، برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان تلاش می‌کند</li> <li>- به کمک آموزگار پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند</li> </ul>		نیازمند آموزش و تلاش بیشتر		

- ۱- این داستان، نشان دهندهٔ اوج مهربانی امام در حق اطرافیانش است و تصویری دلنشین از رأفت و محبت امام را در ذهن مخاطب می‌نشانند. بیان این مطالب و صحنه‌ها از زندگی امامان باعث می‌شود تا دانش‌آموزان علاقه و انس زیادی به امام خود پیدا کنند و شخصیت دوست داشتنی امامان بر دل آنها بنشیند. اگر چه دانش‌آموزان در این سن توانایی درک بسیاری از معارف اهل بیت را ندارند، اما با ارائهٔ این داستان‌ها و ایجاد علاقه نسبت به امامان، قلب و ذهن آنها آماده می‌شود تا در آینده پذیرای معارف ناب آنان گردند.
- ۲- این درس علاوه بر معرفی گوشه‌ای از شخصیت امام، درس‌های دیگری هم دارد. توجه به انسان‌های ضعیف و ناتوان، گذشت از خطاهای دیگران، ایثار و از خود گذشتگی در حق دیگران و . . .



## آینه سخنگو

### توضیحات درس

اسلام به عنوان دینی جامع و جهانی بر نظم و برنامه ریزی در زندگی فردی و اجتماعی پیروانش تأکید کرده به آنان سفارش می‌کند که تمامی کارهای خود را طبق برنامه و به طور منظم انجام دهند و از بی‌نظمی بپرهیزند. در همین زمینه مهم‌ترین احکام و مقررات خود را با نظم حاکم بر جهان هماهنگ ساخته و مسلمانان را به رعایت دقیق آن فرا خوانده است تا آنجا که آنان بایستی اوقات نمازهای روزانه را با توجه به گردش منظم منظومه شمسی و حرکت زمین تعیین کنند. برای مثال، اگر نماز ظهر را حتی یک دقیقه پیش از رسیدن نیم روز یا نماز صبح را پیش از طلوع فجر اقامه کنند از ایشان پذیرفته نیست. پیشوایان معصوم (ع) بر داشتن برنامه منظم و تقسیم اوقات، بسیار تأکید می‌نمودند. امام کاظم (ع) می‌فرماید: تلاش کنید که اوقاتتان چهار بخش باشد، یک بخش برای مناجات با خدا، بخشی برای زندگانی و معاش، بخشی برای معاشرت با برادران و اشخاص مورد اعتماد که عیوب شما را به شما می‌فهمانند و از دل به شما اخلاص ورزند و در بخشی هم برای درک لذت‌های حلال خلوت کنید که این بخش، شما را بر انجام وظایف در سه بخش دیگر موفق می‌سازد<sup>۱</sup>.

درس «آینه سخنگو» داستان پسری به نام رضا است که در خواب آینه با او سخن می‌گوید و در مورد بی‌نظمی و آثار آن تذکر می‌دهد. رضا پس از بیداری با اینکه کودک نامنظمی نیست، ولی تلاش می‌کند تا به تذکرات آینه بیشتر از قبل توجه داشته باشد و نظم را بیشتر رعایت کند.

### اهداف درس

- ۱- آشنایی با مفهوم نظم و ترتیب در کارهای شخصی
- ۲- گرایش به نظم و ترتیب در کارهای شخصی
- ۳- تلاش برای رعایت نظم و ترتیب در امور شخصی
- ۴- آشنایی با پیام قرآنی.

### مفاهیم کلیدی

نظم و ترتیب

۱- تحف العقول، ص ۴۰۹.



توصیه‌هایی برای شروع مناسب تدریس :

۱- داستان کوتاه زیر را برای بچه‌ها تعریف کنید.

روزی مردی به در خانه پیامبر خدا آمد و اجازه ورود خواست. آن حضرت طبق معمول در آینه نگاه کردند و سر و صورت خود را مرتب و آراسته کردند. همسر پیامبر به ایشان عرض کرد: ای رسول خدا، شما برترین فرزندان آدم و پیامبر پروردگار جهانید؛ در برابر آینه می‌ایستید و موی سر و صورت خود را مرتب می‌کنید؟ رسول اکرم (ص) فرمودند: خداوند دوست دارد وقتی بنده اش برای دیدن برادرش از خانه خارج می‌شود، خود را مرتب و آراسته کند. از دانش‌آموزان بخواهید درباره این داستان با یکدیگر گفت و گو کنند.

۲- درس را برای دانش‌آموزان بخوانید؛ به گونه ای که خود را در متن داستان احساس کنند.

۳- آوردن آینه به کلاس در زنگ آخر و نگاه کردن هر کدام از دانش‌آموزان به آینه و پرسش از آنها که چه می‌بینند؟ از آنها بخواهید آنچه را که در آینه می‌بینند به تصویر بکشند و نظر خودشان را بگویند.

۴- موضوع درس را می‌توان با هماهنگی تعدادی از دانش‌آموزان به صورت نمایش در آورد و سپس از آنها خواست تا در مورد شخصیت داستان اظهار نظر کنند.

۵- بهتر است این درس زمانی تدریس شود که اتفاقی شبیه به آنچه در متن درس آمده است در کلاس یا وضع ظاهر آنها رخ داده باشد. در این صورت، زمینه فکری لازم برای درک این موضوع از قبل مهیا شده است.

۶- یک تصویر از مرتب بودن کلاس در اول وقت و یک تصویر از پایان کلاس و نامرتبی و نصب در پای تابلوی کلاس برای ایجاد انگیزه و شروع گفت‌وگو بین دانش‌آموزان می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد.



## فعالیت‌های درس

➤ دوست دارم: دانش‌آموزان با توجه به متن درس جمله را کامل می‌کنند و می‌توانند به آثار فراوان و ارزشمند نظم و انضباط در کارها که برخی از آنها عبارت‌اند از: نتیجه‌بخشی کارها، انباشته نشدن کارها برای بعد، الگو بودن برای سایر افراد و... اشاره کنند.

➤ **گفت‌وگو کنیم** : این فعالیت، برای جمع‌بندی پایانی از درس توسط معلم و با مشارکت کامل دانش‌آموزان طراحی شده است. دانش‌آموزان در گروه‌های خود ابتدا دربارهٔ عوامل بروز بی‌نظمی (انجام ندادن کارها در زمان خود، قرار ندادن هر چیز در جای خود، برنامه‌ریزی نکردن کارها و...) و سپس پیرامون نتیجهٔ قرار دادن هر چیز در جای خود (نظم و تمیزی در همه جا و...) با یکدیگر سخن می‌گویند. در این مرحله، معلمان عزیز بحث را هدایت کنند تا دانش‌آموزان به پیامدهای بی‌نظمی در فعالیت‌های فردی و اجتماعی از جمله ایجاد هرج و مرج، خدشه‌دار شدن شخصیت اجتماعی، پایمال شدن حقوق، هدر رفتن سرمایه‌ها و...، و آثار نظم که مهم‌ترین آن احساس آرامش و صرفه‌جویی در وقت و... است اشاره کنند.

➤ **بیندیشیم** : در این فعالیت، ابتدا تعدادی از دانش‌آموزان و سپس همهٔ آنها متن حدیث را می‌خوانند. سپس در گروه‌های خود با توجه به مضمون حدیث و تصاویر ارائه شده، دربارهٔ پرسش به گفت‌وگو می‌پردازند. انتظار می‌رود دانش‌آموزان به مرتب بودن پوشش، بسته بودن دکمه‌ها، لباس متناسب با موقعیت و... در لباس پوشیدن؛ رعایت زمان غذا خوردن، تناسب در خوردن خوراکی‌ها، رعایت آداب خوردن و آشامیدن و... در غذا خوردن و نظم و انضباط در بازی، قرار گرفتن هر کس در جای مشخص شده و... در بازی فوتبال، اشاره کنند.

➤ **ببین و بگو** : در این فعالیت انتظار می‌رود دانش‌آموزان با استفاده از تصویر خوانی، بی‌نظمی‌ها و عوامل ایجادکنندهٔ آنها در تصویر را بیان کنند.

➤ **هر چیز در زمان خود** : در این فعالیت، بر رعایت زمان که از ارکان نظم و ترتیب است، تأکید می‌شود. قابل توجه معلمان گرامی اینکه رعایت نظم دو پایهٔ اساسی دارد : قرار دادن هر چیز در مکان خود، انجام دادن هر چیز در زمان خود. در این فعالیت، با تأکید بر قسمت دوم، به صورت غیر مستقیم بر اهمیت برنامه‌ریزی در کارها تأکید می‌شود.

➤ **گفت‌وگو کنیم** : این فعالیت برای جمع‌بندی پایانی از درس توسط معلم و با مشارکت کامل دانش‌آموزان طراحی شده است. دانش‌آموزان با بحث و گفت‌وگو در گروه‌های خود، به موارد رعایت نظم در کلاس از جمله تمیز نگه داشتن میز و نیمکت، قرار دادن کیف، کتاب و تخته پاک‌کن در جای خود و... اشاره می‌کنند.

➤ **نمایش** : این بخش با قرار دادن دانش‌آموزان در موقعیتی فرضی، فرصتی برای تمرین عملی، مفاهیم درس را فراهم می‌کند. جهت جذاب‌سازی کلاس می‌توانید امکانات لازم برای نمایش را در کلاس تدارک نمایید.

➤ **کار در خانه** : برای انجام این فعالیت دانش‌آموزان را تشویق کنید تا مطالبی را که در درس راجع به نظم و انضباط آموخته‌اند، با زندگی روزمرهٔ خود تطبیق دهند.



سطوح عملکرد	نشانه‌های تحقق	شماره درس	اهداف کلی	عناوین کارنامه
<p>وژگی‌ها و مصادیق نظم و ترتیب را در نمونه‌های متنوع تشخیص و برای رعایت آنها پیشنهاد ارائه می‌دهد و همواره نسبت به رعایت آنها حساسیت نشان می‌دهد</p> <p>پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم درباره آن توضیح می‌دهد</p>	<p>خیلی خوب</p>			
<p>وژگی‌ها و مصادیق نظم و ترتیب را در چند نمونه تشخیص و برای رعایت آنها پیشنهاد ارائه می‌دهد و در بیشتر موارد نسبت به رعایت آنها حساسیت نشان می‌دهد</p> <p>پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند</p>	<p>خوب</p>	<p>تشخیص ویژگی‌ها و مصادیق نظم و ترتیب</p> <p>– ارائه پیشنهادهایی برای رعایت نظم و ترتیب در موقعیت‌های مختلف</p>	<p>آشنایی با اهمیت و ضرورت رعایت نظم و ترتیب و تمایل و تلاش برای رعایت آن</p>	<p>اخلاق و آداب اسلامی، قرآن کریم</p>
<p>وژگی‌ها و مصادیق نظم و ترتیب را در چند نمونه‌ها و فعالیت‌های کتاب تشخیص می‌دهد و گاهی نسبت به رعایت آنها حساسیت نشان می‌دهد</p> <p>پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند</p>	<p>قابل قبول</p>	<p>۱۸</p>	<p>آشنایی با پیام قرآنی</p>	
<p>با راهنمایی معلم ویژگی‌ها و مصادیق نظم و ترتیب را در چند نمونه‌ها و فعالیت‌های کتاب تشخیص می‌دهد و به ندرت نسبت به رعایت آنها حساسیت نشان می‌دهد</p> <p>با کمک آموزگار پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند</p>	<p>نیازمند آموزش و تلاش بیشتر</p>	<p>– درک مفهوم پیام قرآنی</p>		

- ۱- این داستان به دنبال یاددهی مفهوم نظم است. امری که بسیاری از دانش‌آموزان گرفتاری‌توجهی به آن هستند. نظمی که در این درس ترسیم شده در دو دسته جای می‌گیرد: یکی نظم در سر و وضع ظاهری؛ مثل مرتب بودن موها، تمیز بودن لباس‌ها و دیگری نظم در چینش وسایل؛ یعنی اینکه فرد هر چیز را در سر جای خود بگذارد و از پراکنده کردن وسایل پرهیز کند. بنابراین، همکاران محترم باید با استفاده از این درس هر دو نوع نظم را به دانش‌آموزان یاد دهند؛ یعنی هم نظم داشتن در سر و وضع ظاهری را یاد بگیرند و هم نسبت به محیط اطراف خود حساس باشند و از ریخت و پاش وسایل خود، خودداری کنند.
- ۲- یکی از روش‌هایی که می‌توان به دانش‌آموزان در خصوص نظم اتاق یا اطراف‌شان آموزش داد این است که یاد بگیرند از همان ابتدا از هر وسیله‌ای که استفاده می‌کنند، پس از پایان کار آن را در جای خود قرار دهند. به این ترتیب، کارها روی هم انباشته نمی‌شود تا جمع کردن آنها مشکل باشد. روش دیگر این است که دانش‌آموز یاد بگیرد که حداقل و در صورت انجام ندادن روش اول، قبل از خوابیدن اتاق و وسایلش را مرتب کند و سپس به رختخواب رود.
- ۳- خوب است که به دانش‌آموزان یاد دهیم که همان‌گونه که بایستی اتاق منظم و خانه‌ای تمیز داشته باشیم، کوچه و خیابان و شهر ما نیز باید تمیز و منظم باشد. اگر ریختن زباله در اتاق امری ناپسند است، ریختن زباله در شهر بسیار ناپسندتر است. همچنین باید سعی کنیم که در هر محیطی که هستیم آن محیط را تمیز نگه داریم، محیط کلاس، محیط مدرسه و هر جایی که در آن حضور پیدا می‌کنیم.



## گندم از گندم بروید

### توضیحات درس

از نظر قرآن و عقل، برخی اعمال خوب و صالح اند و برخی اعمال بد و ناصالح، ولی نتیجه تمام کارها اعم از خوبی‌ها و بدی‌ها به خود انسان بازگشت می‌کند. قرآن کریم در تبیین این مسئله می‌فرماید: روزی که هر کسی آنچه کار نیک به جای آورده و آنچه بدی مرتکب شده، حاضر شده می‌یابد و آرزو می‌کند کاش میان او و آن کارهای بد فاصله‌ای دور بود<sup>۱</sup>.  
با توجه به اینکه انسان‌ها در طول حیات خود براساس باورهایی که دارند، عمل می‌کنند، پذیرش این نکته مهم تربیتی می‌تواند آثار بسیار مهمی در رفتار و اعمال ما داشته باشد؛ لذا در این درس تلاش شده تا دانش‌آموزان ضمن درک تناسب عمل و نتیجه در زندگی، با جهان آخرت به عنوان محل پاداش و جزا آشنا شوند.

### اهداف درس

- ۱- آشنایی با تناسب عمل و نتیجه آن در زندگی
- ۲- آشنایی با جهان آخرت به عنوان محل پاداش و جزا با مصداق‌های دنیایی
- ۳- توجه به نیکی و بدی اعمال و نتیجه آنها در جهان آخرت
- ۴- آشنایی با پیام قرآنی.

### مفاهیم کلیدی

تناسب عمل و نتیجه  
جهان آخرت  
پاداش و جزا

### روش تدریس

توصیه‌هایی برای شروع مناسب تدریس:

- ۱- می‌توانید با کمک دانش‌آموزان یک «موقعیت» ایجاد کنید. مثلاً با هماهنگی قبلی شما کسی وارد کلاس شود که بسیار

۱- یَوْمَ تَجِدُ كُلَّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا؛ (سوره آل عمران، آیه ۳۰).



خوش حال یا به عکس ناراحت است و آن گاه باب گفت و گو را درباره دلایل احتمالی خوش حالی یا ناراحتی او باز کنید. همچنین می توانید خودتان با حالتی ناراحت یا بسیار خوش حال، وارد کلاس شوید. در این صورت باید کاری کنید که دانش آموزان رفتار شما را کاملاً طبیعی تلقی نموده و در عین حال به خوش حالی یا ناراحتی شما پی برده و اجازه سؤال در این باره را به خود بدهند.

۲- ملاحظه می شود که متن درس بسیار مناسب است؛ بنابراین، بهترین شیوه برای درس، خواندن متن درس و بحث و گفت و گو و نظرخواهی از دانش آموزان است.

۳- می توان درس را با خواندن شعری آغاز کرد. فعالیت با هم بخوانیم کتاب می تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد. (با توجه به آنچه در کلیات آورده شده است.)

۴- با توجه به متن درس، می توان تدریس آن را به زمانی موکول کرد که نمره های دانش آموزان اعلام شده یا کارنامه درسی به آنها داده شده باشد و پس از آن همین احساس های گوناگون و تجربه های تلخ و شیرین مدد گرفت و مطلب فوق را بر اساس آن آموزش داد.

۵- با توجه به ساختار درس، می توان موقعیتی را فراهم آورد تا کودکان از نزدیک کشتزاری را ببینند و با کشاورزی در زمینه کارش گفت و گو کند یا بذره های مختلفی که برخی خوب و برخی فاسدند بکارند و پس از آنکه محصولات مختلفی به دست آمد و بذره های فاسد نیز بی نتیجه ماند، و احساس شادی و غم را تجربه کردند، آموزگار نتیجه بگیرد که اعمال هر یک از ما در این دنیا گوناگون و مختلف است. هر چه عمل نیکوتر باشد بذر مناسب تری است که همانا بهره مندی بیشتر از نعمت های بهشتی است. اما کسی که کار بدی در این دنیا انجام می دهد، مثل بذر فاسدی است که هیچ چیز از آن نمی روید.

۶- از دانش آموزان بخواهید از کارهای خوبی که در یک زنگ تفریح در مدرسه می بینند، گزارش تهیه کنند.

۷- از دانش آموزان سؤال کنید اگر از کارها و فعالیت های دیروز شما فیلمبرداری کرده باشند، کدام قسمت ها را دوست دارید دوباره ببینید؟ چرا؟

۸- می توانید اخبار خوب یا ناخوشایندی را از روزنامه انتخاب کنید و روی تخته کلاس بچسبانید تا دانش آموزان آنها را بخوانند.

۹- از دانش آموزان بخواهید در روزنامه هایی که شما انتخاب کرده و در اختیارشان گذاشته اید، اخبار خوب و بد را جست و جو کنند.

## فعالیت های درس

➤ **گفت و گو کنیم:** این فعالیت برای جمع بندی پایانی از درس و با مشارکت کامل دانش آموزان طراحی شده است. دانش آموزان در گروه های خود به مصادیقی از کارهای خوب و بد اشاره می کنند.

➤ **بیندیشیم:** در این فعالیت، ابتدا تعدادی از دانش آموزان و سپس همه آنها متن حدیث را می خوانند. سپس در گروه های خود با توجه به مضمون حدیث و تصاویر ارائه شده، درباره پرسش به گفت و گو می پردازند. انتظار می رود دانش آموزان به این نکته که هر کس هر چه بکارد، همان را درو می کند، اشاره کنند. یعنی همان طور که کشاورز هر دانه یا میوه ای را بکارد، ثمره او هم از همان جنس دانه یا میوه خواهد بود و آن را برداشت خواهد کرد؛ دنیا نیز همانند مزرعه است و ما مثل کشاورزیم که اگر کار خوب انجام دهیم، به نتایج خوب و پاداش نائل می شویم و در صورت ارتکاب بدی ها به مجازات گرفتار می شویم انجام درست این فعالیت، ضمن ایجاد

زمینه آشنایی بیشتر با سخنان معصومین، نشانگر درک اهداف حیطة شناختی درس است و باعث می‌شود آموخته‌های دانش‌آموزان در ذهن آنها تثبیت گردد.

➤ **ببین و بگو:** با توجه به تصاویر، انتظار می‌رود دانش‌آموزان به نتایج، آثار و پاداش کارهای خوب ذکر شده از قبیل خشنود شدن خدا، رفتن به بهشت، سلامتی و آسایش و... و نیز نتایج، آثار و جزای کارهای بد ذکر شده همانند آلودگی، آسیب دیدن و آسیب رساندن و... اشاره کنند. در این فعالیت، با توجه به آثار و نتایج کارها در این دنیا و اینکه کارهای ما در این دنیا هر یک نتیجه‌ای دارد؛ زمینه جهت سخن گفتن از آثار و نتایج مثبت و منفی کارهای ما در آخرت فراهم می‌آید.

➤ **دوست دارم:** در این فعالیت، دانش‌آموزان احساس خود را در مورد نتیجه اعمال با توجه به بازگشت عمل هر کس به خودش، در قالب جمله‌ای بیان می‌کنند. در ادبیات دینی بسیار بر این مسئله تأکید شده است که پیش از انجام یک کار به نتیجه و عاقبت آن فکر شود و در صورت مفید بودن عمل، آن کار صورت پذیرد و در صورت زیان‌بار بودن ترک شود. بر این اساس، فکر کردن درباره نتیجه کار قبل از انجام عمل فواید فراوانی دارد؛ از جمله پشیمان نشدن، انجام بهتر و دقیق‌تر کار و... .

➤ **با هم بخوانیم:** زبان شعر با زبان نثر متفاوت است. پس باید به هنگام خواندن شعر، بر روی وزن و آهنگ آن توجه و دقت بیشتری شود. بد خواندن شعر، تأثیر نامناسب بر روی شنونده آن، به خصوص اگر کودک باشد، به جای خواهد گذاشت. لذا سعی کنید احساس، زیبایی و موسیقی شعر را به گونه‌ای دلپذیر به دانش‌آموزان انتقال دهید. تأکید بر روی کلمات، سکوت‌های مناسب و بجا، نشان دادن بار معنوی عاطفی و حسی کلمات در این انتقال مؤثر است. در این قسمت از فعالیت‌ها، ضمن ایجاد احساس خوشایند و دلچسب در دانش‌آموزان از خواندن شعر در قالب سرود، این ذهنیت را در آنها تقویت می‌کنیم که یکی از قوانین مهم جهان، قانون بازتاب عمل است؛ یعنی:

هر چه کنی به خود کنی      گر همه نیک و بد کنی

توجه به معنای شعر خوانده شده، برای جمع‌بندی پایانی از درس طراحی شده است. در این مرحله، معلمان عزیز بحث را هدایت کنند تا دانش‌آموزان به این نکته اشاره کنند که آنچه در آخرت به عنوان کیفر یا پاداش داده می‌شود، همان اعمال خود فرد در این دنیا و نتایج آن است. شاعران و ادیبان ایرانی نیز این قانون را مورد توجه قرار داده و با زیباترین و دقیق‌ترین تشبیهات و شیرین‌ترین تمثیلات به بیان آن پرداخته‌اند که به چند مورد آن اشاره می‌کنیم.

● آنچه دی کاشته‌ای، می‌کنی امروز درو      طمع خوشه‌گندم مکن از دانه جو (ظهیر فاریابی)

● آنچه بر ما می‌رسد آن هم زماست      (مولوی)

● آنکه کردار بد روا بیند      خود ز کردار خود جزا بیند (امیر خسرو دهلوی)

● این جهان کوه است و فعل ما ندا      باز گردد این نداها را صدا (مولوی)

● اگر بد کنی چشم نیکی مدار      که گر خار کاری، سمن ندروی (ابن‌یمین)

➤ **با خانواده:** در این فعالیت انتظار می‌رود، حس هنری دانش‌آموزان را در جهت اهداف دینی برانگیزانید.

## جدول ارزشیابی

عنوان کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشان‌های تحقق	سطوح عملکرد	
معاد، قرآن کریم	<ul style="list-style-type: none"> <li>- آشنایی با تناسب عمل و نتیجه آن</li> <li>- آشنایی با جهان آخرت به عنوان محل پاداش و جزا</li> <li>- توجه به نیکی و بدی اعمال و نتیجه آنها در جهان آخرت</li> </ul>	۱۹	<ul style="list-style-type: none"> <li>- بیان تناسب عمل و نتیجه آن در زندگی</li> <li>- معرفی جهان آخرت به عنوان محل پاداش و جزا با مصداق‌های دنیایی</li> <li>- تشخیص نیکی و بدی اعمال و توجه به نتیجه آنها در جهان آخرت</li> <li>- درک مفهوم پیام قرآنی</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- نتایج اعمال خوب و بد را با ذکر چند نمونه، مقایسه و بیان می‌کند</li> <li>- جهان آخرت را به عنوان محل پاداش و جزا با مصداق‌های دنیایی معرفی می‌کند</li> <li>- به چند مصداق از کارهای نیک و بد و نتیجه آنها در جهان آخرت اشاره می‌کند</li> <li>- پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند</li> </ul>	خیلی خوب
	<ul style="list-style-type: none"> <li>- آشنایی با پیام قرآنی</li> </ul>		<ul style="list-style-type: none"> <li>- با راهنمایی آموزگار نتایج اعمال خوب و بد را در حد نمونه‌ای، مقایسه و بیان می‌کند</li> <li>- به کمک معلم جهان آخرت را به عنوان محل پاداش و جزا با مصداق‌های دنیایی معرفی می‌کند</li> <li>- با یاری آموزگار به مصداق‌های نیک و بد و نتیجه آنها در جهان آخرت اشاره می‌کند</li> <li>- با کمک آموزگار پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند</li> </ul>	نیازمند آموزش و تالیف بیشتر	

۱- در راهنمای معلم پایه دوم گفتیم که در بحث معاد، ما به دنبال وارد شدن به بحث معاد به صورت دقیق و جزئی نیستیم؛ زیرا دانش‌آموزان هنوز توانایی درک بسیاری از مباحث مربوط به جهان آخرت را ندارند؛ از این رو، سعی می‌کنیم تا نکات کلی را درباره آخرت بگوییم و فعلاً سخنی از کیفیت عقاب و عذاب و... به میان نیاوریم. در این درس نیز تنها به همین حد بسنده کرده‌ایم که هر کس در آخرت سزای اعمال خود را می‌بیند. اگر کارهای خوب انجام داده باشد، جز خوبی نمی‌بیند و اگر بدی کرده باشد، انتظاری جز بدی نباید داشته باشد.

۲- دانش‌آموز بایستی در این درس، به این نکته پی ببرد که قانون خداوند این‌گونه است که هر کس هر گونه عمل کند، همان‌گونه با او رفتار خواهد شد. مثلاً کسی که مدام به دیگران ظلم می‌کند و باعث آزار و اذیت دیگران است نباید انتظار داشته باشد که در آن دنیا پاداش ببیند و به بهشت رود، یا بالعکس اگر کسی در این دنیا به دیگران خوبی می‌کند، حتی اگر دیگران ارزش کارهای او را ندانند، در آن دنیا پاداش این عمل خود را خواهد دید. پس باید مراقب رفتارهای خود باشیم.

۳- داستان درس در حقیقت بیانگر حدیث «الدُّنْيَا مَرَرَةٌ الْآخِرَةُ» است. پس چه خوب است با کمک این حدیث و با توجه به ضرب المثلی که درس به آن اشاره کرده است این نکته را برای دانش‌آموزان جا بیندازیم که هر عملی را ما انجام می‌دهیم، مثل بذری است که در زمین می‌کاریم. بذری که محصول آن در آخرت به بار می‌رسد. اگر بذری بد و نامناسب بکاریم، در آخرت محصول خراب و فاسد برداشت می‌کنیم و اگر بذری سالم و خوب بکاریم، محصولی خوب و نیکو برداشت خواهیم کرد. پس هر عمل ما یک بذری است، باید مراقب باشیم که چه بذری را برای آخرت خود می‌کاریم.



## باغ همیشه بهار

### توضیحات درس

اعتقاد به روز قیامت و عالم پس از مرگ از مؤثرترین عوامل و سازنده‌ترین اسباب تربیت و تکامل انسان است؛ زیرا اگر واقعاً انسان به پاداش و کیفر اعمال عقیده داشته باشد و روز حساب را باور کند، در زندگی مراقب رفتار و کردار خود خواهد بود و خویشتن را برای آن روز آماده خواهد ساخت. در روز قیامت هیچ چیز به سود انسان نخواهد بود مگر ایمان و عمل صالح. مؤمنان صالح از کیفر و عذاب در امانند، از سرزنش‌ها آسوده‌اند، از آتش دورند، در عالی‌ترین رتبه و مقام در بهشت از جایگاه خود خشنودند و در ملکی جاودانه و نعمت‌هایی پایدار به سر می‌برند. گناهکاران نیز در جایگاهی تنگ و در آتشی فرو می‌روند که صدای زبانه‌هایش وحشت‌زا، شعله‌هایش بلند و گدازنده است، پس باید سعی کنیم تا با انجام کارهای نیک و تهیه بهترین توشه از دنیا کوچ کنیم.

در این درس تلاش شده تا دانش‌آموزان ضمن تمایل به آشنایی بیشتر با بهشت و جهنم به عنوان محل جزای اعمال نیک و بد، برای رسیدن به نعمت‌های بهشتی و دوری از جهنم تلاش نمایند.

### اهداف درس

- ۱- آشنایی با نام بهشت و جهنم، به عنوان محل جزای اعمال نیک و بد در جهان آخرت
- ۲- تمایل به آشنایی بیشتر با بهشت و جهنم
- ۳- تلاش برای رسیدن به نعمت‌های بهشتی و دوری از جهنم
- ۴- آشنایی با پیام قرآنی.

### مفاهیم کلیدی

بهشت و جهنم  
جهان آخرت  
پاداش و جزا

### روش تدریس

توصیه‌هایی برای شروع مناسب تدریس :

- ۱- توجه به ساختار داستانی این درس، شنیدن داستان درس شیوه مناسبی برای تدریس می‌باشد. بهترین راهکار برای شروع



مناسب ایجاد سؤال در ذهن دانش‌آموزان است.

۲- از دانش‌آموزان بخواهید تا بهشتی را که در ذهن دارند، را نقاشی کنند. سپس از آنها بپرسید بهشت آنها چه ویژگی‌هایی دارد؟

۳- مسابقهٔ انشانویسی با موضوع «بهشت از نظر تو چه شکلیه؟» برگزار کنید. از دانش‌آموزان بخواهید انشای خود را با خط خوش بنویسند یا به تصویر بکشند و برای آنها قاب تهیه کنند. آن‌گاه نمایشگاهی ترتیب دهید تا دانش‌آموزان بتوانند آن را ارائه دهند.

۴- در صورت امکان بردن دانش‌آموزان به باغ

۵- کاشت گل همیشه بهار (تلفیق با درس علوم) می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد.

## فعالیت‌های درس

➤ **گفت‌وگو کنیم** : این فعالیت برای جمع‌بندی پایانی از درس طراحی شده است. دانش‌آموزان در گروه‌های خود به مصادیقی از کارهای خوب و بد که ما را به بهشت یا جهنم نزدیک می‌کند، اشاره می‌کنند.

➤ **بیندیشیم** : پس از خواندن پیام قرآنی براساس شیوه‌ای که در دروس قبل گذشت، دانش‌آموزان در گروه‌های خود با توجه به مضمون آیه، دربارهٔ پرسش مطرح شده به گفت‌وگو می‌پردازند. گفت‌وگوها را هدایت کنید تا دانش‌آموزان به این مطلب که در بهشت نعمت‌های فراوان وجود دارد و این نعمت‌ها مخصوص کسانی است که در این دنیا نیکوکار بودند، اشاره کنند.

➤ **دوست دارم** : این فعالیت دانش‌آموزان را به انجام فعالیتی عملی تشویق می‌کند و آنها تمایل خود را برای ورود به بهشت با انجام کارهای خوب نسبت به خود، خدا و دیگران، در قالب جملاتی بیان می‌کنند. این فعالیت علاوه بر تثبیت اهداف شناختی درس، اهداف عاطفی و رفتاری را نیز تکمیل می‌کند.

➤ **کامل کنید** : این بخش با برقراری ارتباط میان مفاهیم درس، به تثبیت اهداف کمک می‌کند. در این فعالیت، دانش‌آموزان با ذکر «یوم الدین» و «روز قیامت» جملات را تکمیل می‌کنند.

➤ **کار در خانه** : برای انجام این فعالیت انتظار می‌رود حس هنری دانش‌آموزان را در جهت پیشبرد اهداف دینی برانگیزانید. کاردستی یا نقاشی دانش‌آموزان می‌تواند به عنوان بخشی از امتیاز ارزشیابی آنها لحاظ گردد.

## جدول ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره دروس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد	
معاد، قرآن کریم	<ul style="list-style-type: none"> <li>آشنایی با بهشت و جهنم</li> <li>به عنوان محل جزای اعمال نیک و بد انسان در جهان آخرت</li> </ul>	۲۰	<ul style="list-style-type: none"> <li>معرفی بهشت و جهنم به عنوان محل جزای اعمال نیک و بد انسان</li> <li>در جهان آخرت</li> <li>تلاش برای انجام کارهای نیک</li> <li>درک مفهوم پیام قرآنی</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>بهشت و جهنم را به عنوان محل جزای اعمال نیک و بد انسان در جهان آخرت با ذکر نمونه‌های معرفی می‌کند</li> <li>برای انجام کارهای نیک در اغلب اوقات تلاش می‌کند</li> <li>پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>بهشت و جهنم را به عنوان محل جزای اعمال نیک و بد انسان در جهان آخرت با ذکر نمونه‌های متنوع معرفی می‌کند</li> <li>برای انجام کارهای نیک همواره تلاش می‌کند</li> <li>پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم درباره آن توضیح می‌دهد</li> </ul>
	<ul style="list-style-type: none"> <li>تلاش برای انجام کارهای نیک</li> <li>آشنایی با پیام قرآنی</li> </ul>		<ul style="list-style-type: none"> <li>معرفی می‌کند</li> <li>برای انجام کارهای نیک در برخی اوقات تلاش می‌کند</li> <li>پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>معرفی می‌کند</li> <li>برای انجام کارهای نیک در برخی اوقات تلاش می‌کند</li> <li>پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>بهشت و جهنم را به عنوان محل جزای اعمال نیک و بد انسان در جهان آخرت با ذکر نمونه‌ای معرفی می‌کند</li> <li>برای انجام کارهای نیک در برخی اوقات تلاش می‌کند</li> <li>پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند</li> </ul>
	<ul style="list-style-type: none"> <li>تلاش برای انجام کارهای نیک</li> <li>آشنایی با پیام قرآنی</li> </ul>		<ul style="list-style-type: none"> <li>معرفی می‌کند</li> <li>برای انجام کارهای نیک در برخی اوقات تلاش می‌کند</li> <li>پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>معرفی می‌کند</li> <li>برای انجام کارهای نیک در برخی اوقات تلاش می‌کند</li> <li>پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>بهشت و جهنم را به عنوان محل جزای اعمال نیک و بد انسان در جهان آخرت با ذکر نمونه‌ای معرفی می‌کند</li> <li>برای انجام کارهای نیک در برخی اوقات تلاش می‌کند</li> <li>پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند</li> </ul>

۱- در نظر نوآموزان، زندگی پس از مرگ نباید به گونه‌ای وحشتناک و ترس آور جلوه کند؛ بدان گونه که بیشتر از عذاب و رنج دوزخ سخن به میان آید. برای آنان باید از خوشی‌ها و لذت‌های بهشتی صحبت کرد و آنان را نسبت به خدا و رحمت او علاقه‌مند ساخت. به خصوص اگر دانش‌آموزان به‌طور مستقیم در مورد رسیدن به بهشت مورد خطاب قرار گیرند، تأثیر بسزایی خواهد داشت. تکیه زیاد بر عذاب‌های الهی سبب می‌گردد تصور محبت‌آمیز و مملو از لطف و مهربانی خدا در اذهان دانش‌آموزان خدشه‌دار شود و جای خود را به چهره‌ای نامطبوع از او بدهد که قطعاً تأثیر نامطلوبی در آموزش‌های دینی خواهد داشت.

از این رو، تکیه بیشتر بر بهشت و نعمت‌های او، هم انگیزه نوآموز را برای انجام کارهای شایسته بیشتر می‌کند و هم زندگی آینده را برای او امید بخش و پر از شکوه و زیبایی می‌سازد.<sup>۱</sup>

۲- توجه به نکته پیشین نباید مانع عنوان کردن گوشه‌هایی از خشم و عذاب الهی نسبت به بدکاران شود؛ زیرا در تربیت دینی باید بیم و امید را همراه ساخت. هر چند برای مخاطبانی در این سن باید بیشتر از رحمت الهی و آثار آن سخن گفت، ولی باید بحثی از غضب الهی و آثار آن نیز به میان آورد.

البته در بیان این عقوبت‌ها و عذاب‌ها نباید خود دانش‌آموزان را مستقیماً مورد خطاب قرار داد؛ بلکه باید آنها را مخصوص بدکاران و نتیجه اعمال ناشایست آنها معرفی کرد تا در عین اینکه به‌طور غیر مستقیم در دانش‌آموزان هوشیاری نسبت به انجام اعمال بد به وجود می‌آید، روحیه لطیف آنان نیز آسیب نبیند.

۳- در این درس، پدر سینا به او این نکته را گوشزد می‌کند که سرسبزی و زیبایی‌های بهار با همه قشنگی‌هایش به زودی رو به نابودی می‌رود.

از این سخن، پدر سینا می‌توان این نکته را به دانش‌آموزان تفهیم کرد که تمام خوشی‌ها و زیبایی‌های این دنیا زود گذر و تمام‌شدنی است و تنها یکجاست که خوشی‌ها و شادی‌های آن همیشگی است و زیبایی و طراوت آن جاویدان است، و آن بهشت است. پس باید خود را برای رسیدن به آنجا آماده کنیم و توشه لازم را برداریم.

۴- در درس به برخی از صفات بهشت اشاره شده است که همگی برگرفته از آیات قرآن می‌باشند. برای نمونه، به چند مورد از این آیات اشاره می‌کنیم:

الف) آنان از انواع میوه‌ها برخوردارند. صافات / ۴۲

ب) و هر میوه‌ای که بخواهند برایشان مهیاست. مرسلات / ۴۲

پ) برای آنان (بهشتیان) قصرهایی است که نه‌رها از زیر آن روان است. زمر / ۲۰

ت) در بهشت هر چه دل‌هایتان بخواهد برای شما آماده است. فصلت / ۳۱

ث) در اینجا به ما (بهشتیان) رنج و اندوه نمی‌رسد و درماندگی به ما دست نمی‌دهد. فاطر / ۳۵

ج) کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده‌اند، اهل بهشت‌اند و برای همیشه در آن می‌مانند. بقره / ۸۲

هـ) این شعر نیز برای استفاده در این درس مناسب است:

بهار:

بهاره و بهاره

۱- برگرفته از کتاب آموزش مفاهیم دینی همگام با روانشناسی رشد، ناصر باهنر، ص ۱۹۵.

درخت‌ها گل میاره  
 سوسن و سرو و سنبل  
 طوطی و کبک و بلبل  
 شکوفه‌های قشنگ  
 گل‌های رنگ و وارنگ  
 از خواب ناز پریده  
 تا که بهار و دیده  
 دوباره زندگی شد  
 موسم بندگی شد  
 بهار دیگر هم هست  
 که اصل زندگی هست  
 بیدار باش و بیدار باش  
 به فکر اون بهار باش

شعر از عباسعلی کامرانیان

۶- جهت اطلاع معلمان گرامی جهت پاسخ‌گویی به سؤالات احتمالی دانش‌آموزان، مباحثی در ارتباط با آیه شریفه «مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ» از تفسیر نور ارائه می‌گردد:

«يَوْمِ الدِّينِ» در قرآن به معنای روز قیامت است که روز کیفر و پاداش می‌باشد. «يَسْتَلُونَ أَيَّانَ يَوْمِ الدِّينِ» می‌پرسند روز قیامت چه وقت است؟ قرآن در مقام معرفی این روز، می‌فرماید: (ای پیامبر)، نمی‌دانی روز دین چه روزی است؟ روزی که هیچ کس برای کسی کارآیی ندارد و آن روز تنها حکم و فرمان با خداست.<sup>۱</sup>

➤ «مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ» نشان می‌دهد که مالکیت خداوند، حقیقی است و شامل احاطه و سلطنت است، ولی مالکیت‌های اعتباری، از سلطه مالک خارج می‌شود و تحت سلطه واقعی او نیست.

با آنکه خداوند مالک حقیقی همه چیز در همه وقت است، ولی مالکیت او در روز قیامت و معاد جلوه دیگری دارد؛ زیرا:

❁ در آن روز، تمام واسطه‌ها و اسباب نسبت به کفار قطع می‌شوند.<sup>۲</sup>

❁ نسبت‌ها و خویشاوندی‌ها نسبت به کفار از بین می‌رود.<sup>۳</sup>

❁ برای کفار مال و ثروت و فرزندان، سودی ندارند.<sup>۴</sup>

❁ بستگان و نزدیکان نیز فایده‌ای نمی‌رسانند.<sup>۵</sup>

❁ نه زبان کفار، اجازه عذر تراشی دارد و نه فکر آنها، فرصت تدبیر. تنها راه چاره لطف خداوند است که صاحب اختیار آن

روز است.

۱- سوره ذاریات، آیه ۱۲.

۲- «ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمِ الدِّينِ. يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ شَيْئًا وَ الْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ» سوره انفطار، آیات ۱۸-۱۹.

۳- «تَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ» سوره بقره، آیه ۱۶۶.

۴- «فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ» سوره مؤمنون، آیه ۱۰۱.

۵- «لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَ لَا بَنُونَ» سوره شعراء، آیه ۸۸.

۶- «لَنْ تَنْفَعَكُمُ أَرْحَامُكُمْ» سوره ممتحنه، آیه ۳.

